

TTIP: Kansen of klappen voor het MKB?

Roeline Knottnerus, onderzoeker en campaigner op handel en investeringen voor SOMO en TNI

Het Europese MKB zou TTIP als een grote kans zien. Dat concludeert de Europese Commissie op basis van eigen onderzoek,¹ waarmee men het draagvlak voor TTIP wil vergroten. Maar op het rapport is stevige kritiek.²

De Europese Commissie onderhandelt binnen TTIP inmiddels expliciet over een speciaal hoofdstuk over het midden- en kleinbedrijf (MKB): het *Small Business Chapter*. Dat gebeurt in antwoord op kritiek dat TTIP vooral de belangen van grote multinationale bedrijfsleven zou dienen. EU-handelscommissaris Malmström kan daardoor beweren dat TTIP niet alleen een 'groot potentieel' biedt voor grote internationaal opererende ondernemingen, maar ook voor het MKB als de ruggengraat van de Europese economie. Maar de Europese Commissie goochelt met onderzoeken en cijfers. De ondernemersorganisatie VNO-NCW juicht mee namens MKB-Nederland, dat grotendeels onder de vleugels van de grote broer opereert. Maar MKB-Nederland zou juist moeten waarschuwen voor de risico's.

De Europese Commissie baseert zich op een enquête onder 869 deelnemende bedrijven die zich zelf hebben aangemeld. Het gaat dus bepaald niet om een representatieve steekproef. De enquête kijkt daarmee vooral naar MKB-bedrijven die al exporteren naar de VS of plannen in die richting hebben. Maar in de hele EU exporteren maar een kleine 150.000 bedrijven rechtstreeks naar de VS. Dat is minder dan een procent van de ruim twintig miljoen Europese MKB-bedrijven. Het grote belang van het MKB dat de EU signaleert is dus bij voorbaat nogal overtrokken.

Het rapport kijkt bovendien exclusief naar de handelsbarrières die het exporterend MKB ervaart. TTIP beoogt die weg te nemen en zal dus op dat gebied een positief effect hebben. De Europese Commissie kijkt echter geheel niet naar de risico's van TTIP voor het MKB op de binnenlandse markt. De uitwerking die 'regelgevende samenwerking', verscherpte importconcurrentie, handelsverschuivingen en ISDS op het MKB zullen hebben, wordt niet meegewogen. Het MKB dat zich vooral op lokale en regionale markten richt, zal naar het zich laat aanzien ernstig te lijden krijgen onder goedkope importen uit de VS. Dat kan ook grote gevolgen hebben voor de werkgelegenheid in de EU.

Kritische MKB-koepels

1 European Commission, Small and Medium Sized Enterprises and the Transatlantic Trade and Investment Partnership, 2015.

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/april/tradoc_153348.pdf

2 Zie bijv. Ecopreneur.eu, TTIP a benefit for SMEs? EU Commission report one-sided, incomplete and misleading, 1 June 2015.

http://www.ecopreneur.eu/en/wp-content/uploads/2015/06/PM_engl_TTIP-a-benefit-for-SMEs.pdf

Kritische koepels van het MKB in verschillende Europese landen vrezen dat kleine en middelgrote bedrijven onder TTIP uit de markt gedrukt zullen worden door verscherpte concurrentie van grote multinationals. Dat is ook de belangrijkste zorg van bijvoorbeeld de Belgische middenstandsorganisatie UCM en ondernemersorganisatie NSZ.³ Ook het Duitse *Bundesverband Mittelständische Wirtschaft (BVMW)* dat meer dan 270.000 Duitse MKB-bedrijven vertegenwoordigt, is kritisch. Net als de *European Association of Craft, Small & Medium-sized Enterprises (UEAPME)*, belangenorganisatie voor ruim 12 miljoen MKB-bedrijven in heel Europa. In Oostenrijk loopt zelfs een petitie van het MKB die duidelijk moet maken dat men het optimisme van de Europese Commissie over de voordelen van TTIP voor het MKB niet deelt.⁴

Zowel de BVMW als UEAPME waarschuwen voor de dominantie van de belangen van grote exportbedrijven in de TTIP-onderhandelingen. UEAPME wil dat er bij de onderhandelingen veel beter wordt gekeken naar de belangen van het niet-exporterend MKB.⁵

De meeste MKB-bedrijven in Europa exporteren niet, en al helemaal niet naar Amerika. Als zij zich al op de exportmarkt begeven, gaat het vooral om handel binnen de EU. Het is juist de intra-Europese handel die flink onder druk komt te staan door TTIP. De handel met de VS zal toenemen, ten koste van de Europese handel. Sommige studies vrezen een verschuiving van wel dertig procent. Overigens vreest ook het MKB in landen buiten Europa verlies aan marktaandeel als gevolg van handelsverschuivingen onder TTIP.⁶

Groten verdringen de kleintjes

Verdringing dreigt omdat producten in de VS vaak aan veel minder hoge eisen hoeven te voldoen dan in de EU, waardoor ze goedkoper kunnen worden geproduceerd en aangeboden. Goedkope importen uit de VS kunnen dan

3 HLN, 'Protest tegen Europees handelsverdrag met VS zwelt aan', 4 mei 2015. <http://www.hln.be/hln/nl/942/Economie/article/detail/2308532/2015/05/04/Protest-tegen-Europees-handelsverdrag-met-VS-zwelt-aan.dhtml>

4 <http://www.kmu-gegen-ttip.at/>

5 'TTIP: SMEs must be taken into account and better informed', UEAPME Newsflash Issue No. 255, 28 March 2014 http://www.ueapme.com/IMG/pdf/140328_news.pdf

6 Global Chambers Platform, een associatie van 16 Kamers van Koophandel die MKB-bedrijven uit de hele wereld vertegenwoordigen, waarschuwt: "GCP Members from the Mediterranean, Russia, Latin America, India and China (ASCAME, TPRRF, CCPIT, FICCI, AILA,) expect an increasing trade diversion to the transatlantic sphere which will negatively impact their economies" In: Global Economic Report 2015, Report by EUROCHAMBRES with the cooperation of the Global Chamber Platform, October 2014. http://www.eurochambres.eu/custom/GCP_Global_Economic_Report_2015-2014-0727-01.pdf

gemakkelijk inbreken op het marktaandeel van Europese MKB-bedrijven, wat tot een golf van faillissementen kan leiden. Een ander risico voor het MKB en de miljoenen banen die het MKB genereert is dat sterkere investeringsbescherming in TTIP ertoe kan leiden dat grote Europese bedrijven hun arbeidsintensieve productie verplaatsen naar de VS waar de arbeidskosten lager en de arbeidsnormen minder streng zijn. Dat kan grote gevolgen hebben, niet alleen voor de Europese werknemers van deze bedrijven, maar ook voor hun toeleveranciers die dan kopje-onder gaan. Verschillende Impactstudies, waaronder die zijn uitgevoerd in opdracht van de Europese Commissie zelf, becijferen dat tussen de 680.000 en 1,3 miljoen mensen als gevolg van TTIP hun baan zullen verliezen. Het zullen vooral bij de 20 miljoen MKB-bedrijven in de EU zijn waar de klappen gaan vallen. Het MKB is in Europa goed voor 57 procent van alle toegevoegde waarde en verschaft werk aan 66,5 procent van alle werknemers in de EU. Als het gaat om het scheppen van nieuwe banen, dan is het MKB met 85 procent dé grote aanjager van de werkgelegenheid in de EU.

Lokaal beleid

TTIP wil nadrukkelijk ook de markt voor overheidsaanbestedingen liberaliseren. Daarmee zal TTIP lokaal inkoopbeleid in de weg staan. Veel gemeenten en lokale overheden in Europa gebruiken hun aanbestedingsbeleid om de plaatselijke economie te stimuleren door goederen en diensten te betrekken van lokale bedrijven en lokale werkgelegenheid te bevorderen. Dit beleid zou onder TTIP onder druk komen te staan omdat zulk beleid beschouwd wordt als het 'opwerpen van handelsbarrières' en lokale bedrijven daardoor een oneigenlijk voordeel verschafft zou worden ten opzichte van buitenlandse aanbieders.⁷ Dat idee is natuurlijk ronduit idioot. Alsof lokaal aanbestedingsbeleid - dat vaak gericht is op bedrijven met minder dan tien werknemers - kleine bedrijven een 'oneigenlijk concurrentievoordeel' tegenover multinationale ondernemingen zou kunnen schenken. Ook op dit vlak vormt TTIP een rechtstreekse bedreiging voor het marktaandeel van het MKB.

Claims op de staatskas

het effect van hoge claims op de staatskas via de buitenjuridische ISDS-tribunalen die TTIP mogelijk dreigt te maken en de inperking van de beleidsruimte van de overheid zijn een ander punt van zorg. TTIP zet vooral in op het dereguleren van markten ten gunste van exportbedrijven en buitenlandse investeerders. Maar veel van de bestaande marktregulering is juist in het belang van kleinere, nationaal opererende bedrijven. Onder TTIP kunnen ruim 50.000 Amerikaanse bedrijven straks aanspraak maken op ISDS.

Het Duitse BVMW maakt zich daarnaast ook grote zorgen over uitholling van consumentenbescherming en druk op het verzorgingsbeginsel van de EU.⁸ In de EU mogen producten pas op de markt worden gebracht als duidelijk is dat ze niet

⁷ Lindsey Kennedy, 'The secret business plan that could spell the end for SMEs', SME Insider, 12 February 2015.

<http://www.smeinsider.com/2015/02/12/the-secret-business-plan-that-could-spell-the-end-for-smes/>

schadelijk zijn. Dat uit te zoeken kost tijd. In de VS mogen producten veel sneller de markt op. Het Amerikaanse systeem werkt met compensatie achteraf als een product onverhoopt schadelijk mocht blijken te zijn. Nu moet Amerikaanse import nog aan Europese eisen voldoen. Als minder streng gekeurde Amerikaanse producten onder TTIP zo de Europese markt op mogen, geeft dit Amerikaanse bedrijven een sterk concurrentievoordeel. Mario Ohoven van de BVMW waarschuwt: Het voorzorgbeginsel betekent dat producten hier met vertraging op de markt gebracht worden in vergelijking met de Amerikaanse concurrent. Het systeem in de VS geeft bij nadelige effecten enige financiële genoegdoening achteraf. Maar tegen die tijd is de concurrentie al van de markt verdreven.

Waar het MKB in andere landen kritisch is, dragen VNO-NCW en MKB-Nederland een krachtige pro-TTIP boodschap uit.⁹ Het is een raadsel waarom zij hun achterban, die in meerderheid niet naar de VS exporteert en ook geen plannen in die richting koestert, niet waarschuwen voor de grote en reële risico's van TTIP op hun thuishmarkt.

8 "Die USA und Europa brauchen keine Paralleljustiz", Interview met Mario Ohoven, BVMW in Die Zeit Online, 30 maart 2015.

<http://www.zeit.de/wirtschaft/2015-03/ttip-bedenken-mittelstaendische-unternehmen-interview-mario-ohoven>

9 VNO-NCW, 'TTIP biedt ook veel kansen voor het mkb', 19 mei 2015.

http://www.vno-ncw.nl/blik-op-europa/Pages/TTIP_biedt_ook_veel_kansen_voor_het_mkb_242.aspx#.VaZ09fmqpbC